

Thema: Geloven in de zomer – over verloren dochters en verloren zonen

Overweging 19 juli 2015 – Jan Andreae

Lectoren: Ahmed Mardan en Rennas Gully

Koor: Whale City Sound olv. Martijn Hoeksema

Piano: Njisk Nauta

“... De verloren zonen en dochters roepen ons op tot compassie.

Niet als mogelijkheid,

maar als noodzaak.

En wat heb jij dan te doen, hier vanochtend aanwezig.

Je dient te luisteren naar je diepste weten,

in de stilte van je hart.

En elke dag weer,

zoek je de ogen van een ander ...”

Eerste lezing: Chassidische vertelling

Tweede lezing: Vriend

Welkom en inleiding

Heel hartelijk welkom op deze prachtige zomerse zondag in onze zomerserie.

We zijn blij dat je er bent, blij met je komst, je aanwezigheid.

Samen hier aanwezig in dit godshuis om te luisteren, te spreken, stil te zijn.

Weet je hier welkom, met wie je bent, met hoe je bent, met waar je ook vandaan komt.

Je bent welkom met je vreugde, je verdriet, je somberheid en je gemis.

Alles is hier welkom, alles mag hier zijn.

Dat is de essentie van deze gemeenschap, van de Duif.

Zo proberen wij iedere week weer betekenis te geven.

Vandaag wordt de viering gedragen door veel mensen, gezien en ongezien. Handen die de stoelen hebben neergezet, harten die de koffie maken en kaarsen aansteken. Door Njisk Nauta die voor ons de vleugel zal bespelen.

En omlijst wordt deze viering met het koor:

The Whale City Sound onder leiding van Martijn Hoeksema. Zij kennen De Duif omdat ze hun

jaarlijkse kerstconcerten hier geven. Ik heb hen geholpen bij die concerten en vandaag helpen ze mij bij deze viering. Zo gaat dat soms tussen mensen. Zo maken mensen gemeenschap.

Deze viering is voorbereid met mijn vrienden Rennas en Ahmed. Uitgeprocedeerd. Afkomstig uit Koerdistan, respectievelijk 7 en 13 jaar in Nederland.

Ze moeten weg en mogen niet terug.

Moratorium; niet achteruit en niet vooruit kunnen.

Toen we met elkaar spraken deze week kwam het beeld naar voren van een vogel; wonend in de lucht, maar geen plek om te landen.

Ze hebben een kort toneelstuk geschreven gebaseerd op hun dagelijkse leven wat we vandaag mogen gaan zien.

Ze weten niet wat hun koers is, wat hun toekomst inhoudt, wat de volgende stap is.

Maar één ding is zeker: ze geven niet op.

Ze geloven in de zomer.

En in alle seizoenen die komen gaan.

Zij zijn vandaag de symbolen van inspiratie, vitaliteit en krachtig zijn met full time onzekerheid.

Geloven in de zomer.

Wij wensen je een bemoedigend, ontroerend en bezielend uur.

Waarin je geraakt en aangeraakt mag worden.

Een uur van samen en gemeenschap

Een uur van stilte en woorden die binden.

Luister naar: And so it goes ...

Lied: And So It Goes

*In every heart there is a room
A sanctuary safe and strong
To heal the wounds from lover's past
Until a new one comes along*

*I spoke to you in cautious tones
You answered me with no pretence
And still I feel I said too much
My silence is my self-defense*

*And every time I've held a rose
It seems I only felt the thorns
And so it goes and so it goes
And so will you soon, I suppose*

*But if my silence made you leave
Then that would be my worst mistake
So I will share this room with you
And you can have this heart to break*

*And this is why my eyes are closed
It's just as well for all I've seen
And so it goes and so it goes
And you're the only one who knows*

*So I would choose to be with you
That's if the choice were mine to make
But you can make decisions too
And you can have this heart to break
And so it goes and so it goes
And you're the only one who knows*

Gebed en meditatie

Laten we stil zijn en stil worden
Zodat we aan kunnen komen bij onszelf
Zodat we aan kunnen komen bij de ander
(stille laten vallen)

Laat ons ontwaken tot ons ware Zelf
Mensen worden, vol van mededogen

Er zijn woorden waar we ons aan vast kunnen houden in donkere uren
Woorden die eeuwig zijn
Die als we ze verstaan, onze fundamentele eenzaamheid opheffen
Mogen wij ons in het komende uur gedragen en verstaan weten

Lied: Irish Blessing

*May the road rise to meet you.
May the wind be always at your back.
May the sun shine warm upon your face.
May the rain fall soft upon your fields.
And until we meet again,
May He hold you in His hands.
May God hold you in the palm of His hand.*

Eerste lezing: Chassidische vertelling

Een man zoekt bescherming bij een rabbijn. Hij vertelt hem dat hij voor soldaten op de vlucht is en dat hij gedood zal worden als ze hem vinden.

De rabbi besluit de vluchteling onderdak te bieden, maar zijn daad stuit op weerstand van dorpsbewoners. "Waarom heb jij die vluchteling gastvrij in je huis opgenomen? Wat gaat er straks met ons gebeuren?"

De rabbi wijst er op dat de Thora de opdracht geeft vervolgd die met de dood worden bedreigd gastvrijheid te verlenen.

De inwoners van het dorp vrezen echter represailles waarbij het gehele dorp uitgemoord zal worden. Ze vragen de rabbi een oplossing te zoeken en de vluchteling uit te leveren.

De hele nacht bestudeert de rabbi de Talmoed.

Pas als het ochtend is, vindt hij een tekst die luidt: "Omwille van één man hoeft niet het hele volk om te komen."

Hij leest de vluchteling de tekst voor. Op dat ogenblik komen de soldaten het dorp binnen en vragen: "Zeg ons waar de vluchteling zich schuilhoudt, anders zullen wij het hele dorp in brand steken." De rabbi antwoordt: "Hier is hij."

Uitgelaten omdat het gevaar is afgewend, vieren de mensen van het dorp de gehele dag feest. Maar de rabbi laat zich niet zien.

In zijn kamer staart hij verdrietig vol schuldgevoel voor zich uit.
Op dat moment komt Elia binnen, de profeet die de komst van de Messias aankondigt. Elia zegt: “Wat heb je gedaan?”
De rabbi antwoordt: “Ik heb een mens laten omkomen om het hele volk te sparen.” Daarop zegt Elia: “Die opgejaagde vluchteling was de Messias.” “Maar hoe kon ik weten dat hij de Messias was?” vraagt de Rabbi. Elia zegt: “Als je niet de hele nacht in de boeken had gezocht, maar één keer naar het gezicht van de man had gekeken, had je het geweten.

Lied   Hallelujah (Prijs de Heer)

*I've heard there was a secret chord
that David played and it pleased the Lord.
But you don't really care for music, do you?
It goes like this:
the fourth, the fifth,
the minor fall, the major lift.
The baffled king composing Hallelujah.
Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah*

*Baby I've been here before,
I know this room,
I've walked this floor.
I used to live alone before I knew you.
I've seen your flag on the marble arch.
Love is not a vict'ry march;
it's a cold and it's a broken Hallelujah
Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah*

*I did my best, it wasn't much.
I couldn't feel, I tried to touch.
I've told the truth,
I didn't come to fool you.
And even though it all went wrong
I'll stand before the Lord of Song
with nothing on my tongue but Hallelujah.
Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah Hallelujah*

Tweede lezing: Vriend   *M. Vasalis*

Vriend, metgezel, die meer en minder is
dan vader, moeder, minnaar, kind
hetzelfde als ik, maar anders
onafhankelijk en toegewijd
ouder, jonger, van dezelfde tijd.
Trooster, die getroost kan worden
baker en verhanger van borden
broeder, maar van andre moeder, zonder rivaliteit
met wie ik samenloop en die mij begeleidt.

Hij gunt mij om te leven en als ik dood
zou willen, geeft hij me gelijk.
Soms is het, dat ik om hem alleen
verdragen blijf, wat zonder hem ondraaglijk scheen.
Zonder een enkele verplichting
loop ik en loop altijd in zijn richting.

Voorstelling door Rennas en Achmed

SCÈNE 1.

Rennas en Achmed kijken een serie op de laptop, Achmed eet chips, Rennas eet iets typisch Noors. Achmed valt het in eerste instantie niet op, tot hij het gekraak hoort. Hij kijkt op en zegt zijn tekst.

ACHMED - (kijkt op) Wat eet jij?
RENNAS - Flatbrod
ACHMED - Ohh.
(Rennas en Achmed kijken weer verder naar de laptop/serie)
ACHMED - (kijkt weer naar Rennas)
RENNAS - (kijkt terug, haalt zijn schouders omhoog)
ACHMED - (kijkt weer)
RENNAS - Wat?
Flatbrod, dat is Noors.
Dat kreeg ik altijd toen ik in Noorwegen was.
Ik heb dus in Noorwegen gewoond.
Christiaan sant haven stad, 2 uurtjes rijden van Oslo.
De mooiste havenstad van heel Scandinavië.
Heb je wel eens van die filmpjes gezien van vluchtelingen in Europa?
ACHMED - Nee..
RENNAS - Oh, naja ik heb wel eens zo'n filmpje gezien.
(verteld enthousiast aan Achmed) En het was echt precies het zelfde.
Als ik dat zo zie dan denk ik gelijk weer terug .
ACHMED - (reageert niet)
RENNAS - Nou goed, daarvoor Turkije.
Istanbul.
We woonden in een hotel, ik weet het niet zo heel goed meer.
Maar als je naar buiten keek dan zag je de zee van Istanbul.
Dat was echt een vet mooi uitzicht.
ACHMED - Wij woonden gewoon in een huis.
We hadden een normaal leven.
Het leven van een kind, spelen; naar school, naar familie, tomaten plukken.
RENNAS - (lacht) tomaten plukken? Hahaha
ACHMED - Ja tomaten plukken.
RENNAS - (lachend) Een tomaten-pluk-leven.
R&A - (Lachen)
ACHMED - Waarom woonden jullie eigenlijk in een hotel?
RENNAS - We zaten in dat hotel omdat we toen al onderdoken zeg maar.
Zolang als ik me kan herinneren ben ik eigenlijk op de vlucht...
(stilte)

RENNAS - Ik kan me op zich wel herinneren hoe het is om niet op de vlucht te zijn.
Of, naja.. misschien niet echt.
Maar op zich vluchten is zo erg niet.
Het voelt als een plicht.
Het hoort bij mijn basisbehoefes.

ACHMED - Zonder vluchten geen leven.

RENNAS - Ja precies.
(stilte)

RENNAS- Jij kent toch wel een leven zonder vluchten?

ACHMED- Jawel.
Ik weet nog goed toen het gebeurde. We werden gedwongen om te vluchten,
en langzaam werd het normaal.
Maar het is niet fijn om daar aan te denken.
We gingen verrot Rennas.
Ik heb alles gezien.
Hoe mensen werden vermoord.
Wat er gebeurt met mensen.
Hoe mensen veranderen.
Mensen in de straat.. mijn eigen burens..
Je had de goeie en de slechte....
Helaas kwamen er van de slechten steeds meer.
Wij kozen ervoor om niet mee te gaan met de slechte kant.
Daarom zijn mijn vader en mijn opa vermoord.
Mijn vader was advocaat, en hij was Koerd en hij woonde in Bagdad wat een
Arabische stad is, hij had goed werk en dus geld.
Hij was gewoon de lul toen de oorlog uitbrak.
Ontvoerd, geld gevraagd, geld geregeld. Opa ging het brengen, maar opa
kwam nooit meer terug, en het geld kwam ook niet meer terug.

RENNAS- En je vader?

ACHMED - Papa? Die heb ik nooit meer gezien.
(stilte)

SCÈNE 2

Rennas zet de soundtrack van 1 van de bekende series aan die Rennas&Achmed gezien hebben, two and a halve man bijvoorbeeld.

ACHMED - Two and a halve man!

RENNAS - jaaaa.
(IMPRO. Rennas en Achmed spelen heel kort samen een kort stukje uit Two and a halve man.)

ACHMED - Arrow, walking dead, breaking bad, prison break, greys anatomy, big bang theory...

RENNAS - Friends.

ACHMED - Jaaa, van friends heb ik echt alles gekeken, ik kijk het nu weer.

RENNAS - Dan heb je het toch al gezien?

ACHMED - Ja nou en..
Ik word er blij van.
Ik kijk gewoon heel graag comedy's.

- RENNAS - Bij mij hangt het van mijn stemming af.
De laatste tijd kijk ik veel big bang theorie..
- ACHMED - (Achmed, plaagt Rennas en zegt)
Wil dat zeggen dat je nu dan net zo veel liefdesverdriet hebt als Leonard uit de big bang theorie? hahaha
- RENNAS - Nou, nee, dat bedoel ik helemaal niet, je snapt best wat ik wel bedoel.
- ACHMED - (schrikt een beetje van de reactie van Rennas) Maar Arrow is wel echt de mooiste serie ooit.
- RENNAS - Ja Arrow is wel echt mooi.
(Rennas geeft een stukje Flatbrod aan Achmed, samen eten ze flatbrod, dan vertelt Rennas verder)
- RENNAS - Mijn vader was ooit alleen op de vlucht, 1997, hij zat in Nederland.
Hij is Nederland toen uitgezet.
Heeft ons opgehaald en wij zijn naar Noorwegen vertrokken.
Mijn broertje wordt over 20 dagen 18.
Volgens kinderpardon had mijn vader niet naar Noorwegen mogen gaan. Maar hij kon niet anders. Hij moest wel naar Noorwegen.
Nu 13 jaar Nederland.
Wat moet ik in Irak? Ik kan niet terug.
Ik spreek de taal niet eens.
Ik droom, denk en spreek Nederlands.
Bovendien, we mogen niet eens terug.
De Iraakse autoriteiten werken niet mee met gedwongen terugkeer vanuit Nederland.
We zijn in de lucht gegooid en daar blijven we nu hangen.
- ACHMED - Ja.. we hangen.
- RENNAS - Je mag niet verder in de lucht maar je mag ook niet terug naar de grond.
- ACHMED - We zijn fucked.
- RENNAS - Behoorlijk fucked.
(stilte)
- RENNAS - We gaan gewoon met het hele gezin de straat op.
- ACHMED - Dat is illegaal.
- RENNAS - Strafbaar ja. Maar hoe?
Ik mag ook niet de gevangenis in..
Want wat heb ik verkeerd gedaan?
- ACHMED - Je bent illegaal.
- RENNAS - Ja maar wie ben ik dan?
- ACHMED - Illegaal.
- RENNAS - Dus.
- ACHMED - Dat mag niet.
- RENNAS - Wou je me een boete geven?
- ACHMED - Op z'n minst.
- RENNAS - Naar welk adres ga je dat sturen dan?
Achmed er is geen einde..
- SCÈNE 3*
- ACHMED - Ik denk dat ik niet meer fatsoenlijk kan functioneren binnen de gewone maatschappij.

RENNAS - Ja man, we zijn verzwakt door het centrum.
 ACHMED - Je leefritme, je slaapritme, je eetgewoonten, afspraken nakomen
 RENNAS - alles wordt onderdrukt.
 Tot mijn 18e ging het goed.
 Ik ging naar school. Ik zat op de fotoacademie.
 18 jaar, brief thuis.

ACHMED - (doet alsof hij een brief voorleest, en een boze-mannen-stem opzet)
 Beste Rennas,
 Gefeliciteerd u bent 18 jaar geworden! Dat betekent, dat u niet langer
 leerplichtig bent. U kunt uw opleiding niet verder voortzetten zonder ID.
 Nog een fijne dag verder.

RENNAS - Ja nou inderdaad zoiets ja.
 Ik heb toen geregeld dat ik mijn stage en mijn tweede jaar gewoon af kon
 ronden. Ik heb mijn papieren, mijn laatste cijferlijst. Ik kan zo verder met
 mijn derde jaar. Maar ja, dat mag niet.

ACHMED - Ga werken.
 RENNAS - Pfff dat horecabaantje zeker.
 ACHMED - Pohhh ja daar werd ik goed misbruikt.
 Ik werkte van 1400 uur 's-middags tot 0700 uur 's-ochtends.

RENNAS - Ja, ik dacht echt dat je het centrum was afgezet of zo.
 ACHMED - Had ook gekund.
 A&R - (Lachen)

ACHMED - Ja dat was niet oké, dan was de bouw beter.
 RENNAS - Tjaa, maar wat ben je als je werkt Achmed?
 ACHMED - Illegaal.
 RENNAS - Juist ja.
 Mijn moeder vraagt wel eens waarom ik niet eerder naar bed ga.
 Dan zegt ze (Rennas doet zijn moeder na): "waarom ga je niet slapen?" Ik
 antwoord dan heel duidelijk.

A&R - (in koor) Omdat er niks is om wakker voor te worden.
 ACHMED - Dan nog maar een aflevering two and a halve man!
 A&R - (Lachen)
 (De jongens zeggen weer even niks. Achmed loopt heen en weer.
 Wanneer hij stil staat, schopt hij heen en weer met zijn voeten.)

RENNAS - Je zenuwachtige houding verradt je gevoel...
 ACHMED - Ach man, ik ben het gewend.
 RENNAS - Ik ben van dit alles een gek mens geworden.
 ACHMED - Wat zou jij doen?
 RENNAS - M'n studie af maken en een HBO beginnen, jij?
 ACHMED - M'n rijbewijs halen.
 RENNAS - Dan ben ik alsnog m'n leven niet zeker.
 ACHMED - Dat is misschien wel prettig, anders stap je direct zo erg uit je comfort zone.
 RENNAS - Hahahaha.
 ACHMED - Ik zou wel terug willen naar het tomaten-pluk-leven.
 Alleen kan dat daar niet meer.

RENNAS - Maak er dan maar een aardappel-raap-leven van.
 ACHMED - Lijkt me heerlijk.

Overweging

Ze hebben een droom, ze geven niet op.
Als alle woorden gezegd zijn,
En woede verwaaid
Teleurstelling verstild,
Tranen gewist
Wat blijft er dan over?

Open armen en een hart vol ruimte

Twee zondagen geleden werd bij de start van de zomerserie een bekend lied aangehaald:
Wek mijn zachtheid weer, geef mij terug de ogen van een kind, dat ik zie wat is, en mij
toevertrouw en het licht niet haat.

Verloren zonen, Rennas en Ahmed, die –na jaren- vanuit een bijna onafhankelijke
heiligheid, niet opgeven. Symbool staan ze voor ‘Blijven geloven, ook in de zomer’. De titel
van deze zomerserie.

Verloren dochters.

Lang was ik mijn oudste dochter kwijt. En zij –op haar beurt- raakte iets van het leven kwijt.
Vorig jaar augustus kwam ze terug. Ik schreef haar daarna: Er zat een engel op het terras. Zij
schreef mij een paar weken geleden: Alle liefdes verdienen meerdere kansen, ik ben het
leven dankbaar.

Verloren land.

Afgelopen week was ik in Gaza en Israël. Er is een documentaire gemaakt van het werk wat ik
vlak na de oorlog vorig jaar in Gaza heb gedaan. Een documentaire over trauma.

Een jaar na de oorlog is de documentaire daar in première gegaan. In een van de interviews
die ik had, vroeg men mij of ik een oplossing wist voor het jarenlange conflict. Ik zei: maak er
één land van, en: Dat kan geen exclusieve joodse staat zijn.

Dat werd de kop van het interview.

De documentaire werd daarna verboden in Israël en is nog steeds verboden en mij werd
gedreigd met uitzetting. Persona non grata. Heel even heb ik gevoeld gehad hoe het is om in
de schoenen te staan van Ahmed en Rennas en al die meer dan 50 miljoen vluchtelingen
wereldwijd.

Verloren wereld.

Vorige week werd hier gebeden met de volgende woorden:

Wij zien uit naar een wereld
Waar in samen geleefd en geleden wordt
Waar in mensen, mensen tot steun zijn
En elkaar niet naar het leven staan.

In de flyer van deze zomerserie staat bij de viering van vandaag: We kunnen geen koers meer
bepalen, maar moeten haar laten ontstaan.

Maar hoe en op welke manier moeten we dan geloven.

Mijn dochter Emma, mijn vrienden Rennas en Ahmed zijn voorbeelden van blijven geloven,
soms tegen alles in.

En achter hen staan grote voorbeelden van blijven geloven.

Jezus en Boeddha, Mozes en Mohammed zijn ons voor gegaan –soms tegen alles in- op de weg van compassie, mededogen en barmhartigheid.

Boeddha omschrijft compassie als: Het trillen van het hart bij het zien van lijden en het verlangen dit lijden weg te nemen of te verminderen.

Jezus laat ons weten: Het geknakte riet niet breken en de walmende vlaspit niet doven.

Uitreiken naar de meest kwetsbaren in alle samenlevingen en ze niet verstoten.

Mohammed legt herhaaldelijk de nadruk op een leven in bescheidenheid, dankbaarheid, eerlijkheid en liefde.

De verloren zonen en dochters roepen ons op tot compassie. Niet als mogelijkheid, maar als noodzaak.

En wat heb jij dan te doen, hier vanochtend aanwezig.

Je dient te luisteren naar je diepste weten, in de stilte van je hart.

En elke dag weer, zoek je de ogen van een ander.

Moge het zo zijn.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in een wereld vol liefde,

een wereld van God, een God die altijd dicht bij je is.

Ik geloof dat Jezus is gekomen uit liefde voor de mens -
zonder onderscheid naar kleur, geaardheid, rang of stand.

Ik geloof in zijn opdracht:

heb je naaste lief en probeer dat waar te maken.

Ik geloof in een gemeenschap die mensen verder helpt.

En ik weet zeker, dat God naar ons glimlacht

en zijn licht over ieder van ons laat schijnen.

Amen.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed Can You Feel The Love

*There's a calm surrender
to the rush of day,
when the heat of a rolling world
can be turned away.*

*An enchanted moment
and it sees me through.
It's enough for this restless warrior
just to be with you.*

*And can you feel the love tonight?
It is where we are.
It's enough for this wide-eyed wanderer
that we got this far.*

*And can you feel the love tonight?
How it's laid to rest.
It's enough to make kings and vagabonds
believe the very best.*

*There's a time for everyone
if they only learn
that the twisting kaleidoscope
moves us all in turn.*

*There's a rhyme and reason
to the wild outdoors,
when the heart of this star-crossed voyager
beats some time with yours.*

*And can you feel the love tonight?
It is where we are.
It's enough for this wide-eyed wanderer
that we got this far.*

*And can you feel the love tonight?
How it's laid to rest.
It's enough to make kings and vagabonds
believe the very best*

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Lied: The Lord's Prayer

*Our Father, which art in heaven,
Hallow'd be Thy Name.
Thy kingdom come, Thy will be done
On earth as it is in heaven.
Give us this day our daily bread,
And forgive us our debts,
As we forgive our debtors.
And lead us not into temptation,
But deliver us from evil,
For Thine is the kingdom
And the power, and the glory, forever.
Amen.*

Actie en informatie

Slotlied: Something

*Something in the way she moves
attracts me like no other lover,
Something in the way she woos me.
Don't want to leave her now,
you know I believe and how.*

*Somewhere in her smile she knows
that I don't need no other lover;
something in her style that shows me.
Don't want to leave her now,
you know I believe and how.*

*You're asking me will my love grow?
I don't know, I don't know.
You stick around now it may show,
I don't know, I don't know.*

*Something in the way she knows
and all I have to do is think of her.
Something in the things she shows me.
I don't want to leave her now,
you know I believe and how.
Don't want to leave her now!*

Zegenbede

